

Hósármány. — *Plectrophanes nivalis*. 1893. évi januárhó 30-án sikerült nekem egy kenderike, zöldike és sármány csoportból két hósármányt lelőnöm; e madár 18—20 drbból álló csoportja már több nap óta vonta magára figyelmemet. Az elejtett példányok közül egy elromlott, egy pedig a gyűjteményemben van.

Wachenhusen Antal.

A szárazság és a gólya. — Az idén Magyarországon uralkodó rendkívüli szárazság nem csak a növényvilágra hatott perzselőleg. Az állatvilág is megérzé azt egész háztartásában. Különösen a gólyák biológiája gazdagodott az idén több oly rendkívüli jelenséggel, mely nem csak a szakférfiak, hanem a nagyközönség figyelmét is magára vonta.

A Szepesi Híradó közli, hogy Sáros megyében már aug. 7-én elköltöztek, Bereg-ben pedig e hó első felében több napon át csapatostól vonultak át a gólyák délnek.* Merényben (Szepes m.) augusztus 12-én tartották évenkénti rendes pihenőjüket a Galiczia síkságairól áthuzó gólyák, s egy napi pihenés után végleg elvonultak egyenesen délnek. De nem csak a szokatlan korai elköltözés következménye e ritka nagy szárazságnak, felszínre vetett ez egy más oly jelenséget is, melyről régibb időkből hallottunk ugyan egyet-mást, de végleg csak az idei év igazolta azt be. Ezen jelenség a gólyák *gyermekgyilkossága*.

Herman Ottó figyelmét szabolcsmegyei idősebb földbirtokosok — köztük Beniczky Miksa képviselő — már régebben felhívták, hogy az 1863-dik évi hirhedt szárazság idejében, a mikor a nagy Alföld gazdái a nádtetőket is feletették a jószággal s utóvégre kénytelenek voltak nyájaik romjaival Erdélybe vonulni telelésre, a vizek teljesen kiszáradtak s a növényzet teljesen kiszült, a gólyák tehát nem találtak táplálékot már kikelt fiaik számára, ekkor megtörtént, hogy Szabolcsmegyében egyazon nap reggelén valamennyi gólyafiú meg volt ölve, a fészekből kihányva, az anyamadarak pedig nyomtalanul eltűntek.

Schneespornammer. — *Plectrophanes nivalis*. Am 30. Jänner 1893 konnte ich aus einem Schwarm von Hänfling, Grünling und Ammer zwei Stück Schneespornammer, welche in einer Gesellschaft von 18—20 Stück mir schon durch mehrere Tage aufgefallen waren, erlegen; ein Exemplar verdarb, ein Stück besitze ich dermal in meiner Sammlung. A. v. Wachenhusen.

Die Dürre und der Storch im Jahre 1863 und 1894. — Die ausserordentliche Dürre des vergangenen Sommers wirkte nicht nur auf die Pflanzenwelt versengend; auch die Thierwelt empfand diese Wirkung in ihrer Haushaltung. Ganz besonders ist es der Storch, dessen Biologie durch eine Reihe ganz ausserordentlicher Erscheinungen bereichert wurde, welche nicht nur die Aufmerksamkeit des Fachmannes, sondern auch jene des Laien erregten.

Der «Szepesi Híradó» hat mitgetheilt, dass der Storch im Comitate Sáros schon am 7. August fortzog, im C. Bereg und Szepes zog derselbe in der ersten Hälfte denselben Monates an mehreren Tagen scharenweise in südlicher Richtung durch. Bei Merény — C. Szepes — bezog der Storch von Galizien kommend seinen jährlich regelmässigen Rastplatz schon am 12. August, rastete einen Tag lang und setzte den Zug in südlicher Richtung fort. Die Folge der Dürre ist aber nicht nur der ungewönlich frühe Zug, sondern es traten auch solche Momente zu Tage von denen wir aus älteren Zeit einiges erfuhren, welche aber erst heuer bestätigt wurden.

Aeltere Gutsbesitzer im C. Szabolcs — darunter Reichstagsabgeordneter Max v. Benitzky — lenkten die Aufmerksamkeit Otto Herman's schon vor längerer Zeit darauf, dass zur Zeit der so berüchtigten Dürre des Jahres 1863, als die Landwirthe der ung. Tiefebene selbst die Rohrdächer ihrer Häuser verfütterten und schliesslich doch gezwungen wurden mit den Resten ihrer Heerden nach Siebenbürgen zu ziehen um dort zu überwintern, sämmtliche Wässer austrockneten und die ganze Pflanzenwelt verdorrte, natürlich auch die Störche für ihr schon ausgeschlüpften Jungen keine Nahrung vorfanden. Es geschah nun zu dieser Zeit, dass im Comitate Szabolcs an ein und demselben Tage frühmorgens alle jungen Störche getödtet, aus den Nestern geworfen waren und die alten Störche spurlos verschwanden.

Ennek a jelenségnek ismétlődéséről értesülünk az idén több oldalról is. Szeged határában a «zákányi kapitányság»-ban a tanítóház kéményén ütött tanyát egy gólyacs család szerencsésen kiköltvén 5 fiókát. A nagy szárazság azonban keserves inséget hozott a gólyafészkek lakóira; hiába tátogatott az 5 éhes fiók, a gólya szülők nem tudták táplálni őket, nem volt mivel! Egy napon észrevette Sári Mátyás tanító, hogy az anyagólya hosszasan kering a fészkek fölött, majd leszállt reá s sokáig nem mozdult. A fészkekből egyszerre nagy fiókjajveszékelt hallatszott. Az anyagólya egyenkint vagdosta agyon kiéhezett fiókáit, s a vérengzés után szalmát, szárazlevelet hordva s betakargatva halottaikat, elrepült délnek s többé nem mutatkozott.

E történetnél, melyet egy napilap nyomán irtunk meg, kevésbé sentimentális, de annyival megbízhatóbb s lefolyásában még sokkal érdekesebb az az eset, melyet Hauer Béla földbirtokos, a M. O. K. rendes tudósítója közöl velünk Kis-Hártáról (Pestmegye). Itt már nem tömeges legyilkolásról, hanem csak a családnak a szükséghez mért olyan megfogyasztásáról van szó a mi tekintve, hogy a gólyaszülők részéről az értelem s a viszonyokhoz mért önálló ítélőképesség pozitív ismerveit foglalja magában, az állati ítélőképesség és intelligencia szokatlan s valóban megdöbbentő esete.

De lássuk magát a tudósítást:

«Házunk minden évben rendszeren visszatérő gólyái közül a hím ez idén martius 22-én, a tojó pedig ápr. 7-én jött meg. Május 15-én már három fióka nyujtogatta nyakát a fészkekből s egy ideig szépen fejlődtek is.

«De közbejött a keserves szárazság s vele az inség. Mikor a gólyaszülők belátták, hogy ennyi fiókát fel nevelni nem lesznek képesek, július hóban kidobtak egy fiókát s csak a megmaradt kettőt nevelték fel. Augusztus 3-ikán repültek ki először a kis gólyák a fészkekből, s e hó 15-én — tehát szokatlan korán — az egész család elköltözött.

«A szomszéd házak gólyái azonban már nem csak egy, hanem több fiókát is kihánytak fészkeikből, úgy hogy csak kevés gólya indult utnak *egynél több ivadékkal*. Voltak olyan családok is, melyeknek fiókái a kirepüléshez közel, elég kifejlődöttek voltak; de mert az öregek kellően

Dieselbe Erscheinung wiederholte sich heuer auf mehreren Punkten. In der Gemarkung von Szeged in der Hauptmannschaft Zákány hatte eine Storchfamilie ihr Nest auf dem Schornsteine der Lehrerwohnung aufgeschlagen und erbrütete glücklich fünf Junge. Die grosse Dürre brachte aber grosses Elend mit sich; die kleinen hungrigen Störchlein sperrten umsonst ihre Schnäbel auf, die Alten konnten eben garnichts finden. Der Lehrer, M. Sári, bemerkte eines Tages, dass der Mutterstorch lange Zeit hindurch über dem Neste kreiset, sich dann niederliess und lange unbeweglich bleibt. Plötzlich hörte man vom Neste her das schmerzliche Kreischen der Jungen. Der alte Storch tödtete die Jungen einzeln mit Schnabelhieben, und trug nach angerichtetem Blutbade Stroh und dürres Laub zum Neste, womit er die getödteten Jungen bedeckte; sodann flog er gegen Süden davon und blieb fortan unsichtbar.

Noch viel interessanter ist die zwar weniger sentimental geschriebene, aber um so verlässlichere Nachricht, welche uns unser ständiger ornith. Berichterstatter, *Béla Hauer*, aus Kis-Harta, C. Pest etc. zukommen liess. Hier handelte es sich nicht mehr um einen Massenmord, sondern bloss um eine solche Verminderung der Familie, welche die positiven Kennzeichen des Verständnisses und der, den Verhältnissen entsprechenden Urtheilskraftigkeit des Storches in geradezu verblüffendem Maasse repräsentiert.

Die Nachricht besagt:

«Von unseren jährlich in Treue wiederkehrenden Hausstörchen, kam heuer das Männchen am 22. März, das Weibchen am 7. April an. Am 15. Mai reckten schon drei Junge ihre Häuse aus dem Neste empor und gediehen auch recht gut. Da kam aber die Dürre und mit denselben die Noth. Als die alten Störche einsahen, dass sie nicht im Stande sind die drei Jungen zu ernähren, warfen sie eines aus dem Neste, erzogen jedoch die zwei belassenen, welche am 3-ten August ihren ersten Flug unternahmen; am 15-ten August — also ausserordentlich frühe, — zog die ganze Familie fort.

«Die Hausstörche der Nachbarhäuser warfen aber nicht nur ein Junges, sondern mehrere aus dem Neste, so, dass nur wenige Familien mit mehr als einem Jungen die Herbstreise antraten.

«Es gab sogar einzelne Storchfamilien, deren Junge genügend entwickelt und beinahe flugbar,

táplálni nem tudták, maguktól elhagyták fészkeiket s lejöttek az udvarokra, hol a gyermekek játékszerévé váltak, s így elcsigázva pusztultak el.

Aquila orientalis Cab. Erdélyben. — Ezen ragadozónak hazánkban való előjveteléről részemről csak annyit tudok, hogy egy kinőtt hím példány az «Aves Hungariae» szerint Budapesten a Nemzeti Muzeum gyűjteményében van felállítva, előjvetelének helye azonban nincs a nevezett műben megjelölve.

Én folyó év július 30-án kaptam egy példányt, melyet egy erdő őr Alsófehérvármegyében Karna község határán ejtett el, mely jelenleg kitömve gyűjteményemben van.

Ez a sas az erdélyi részekben új faj s egész Magyarországra vonatkozólag is érdekes jelenség.

Feltűnő nagyságán kívül orrlyukainak kissé tágabb nyílása s valamivel eltérő alakja, valamint a fark-tollain elmosódott ugyan, de tisztán látható keresztcsávjaival különbözik a mi *Aquila naevianktól*.

Nagy-Enyed, 1894 augusztus 1-én.

Csató János.

Kritikai jegyzet. — Tschusi lovag a «Schwalbe» f. é. május 16-kán kiadott 5-dik számában «Ornithologische Collectaneen» czím alatt a vadászati és erdészeti szaklapokból kijegyzett ornithologiai anyagot adja s nem kis csodálkozásunkra a «Waidmann XXII 1882 p. 265» nyomán két szakállas saskeselyűt — *Gypaetos barbatus* L. — Kigyós pusztáról Békésmegyében márczius 26-ka alatt jegyez fel, avval a hozzáadással, hogy e madarakat valószínűleg a nagy hó szoritotta le a transsylván havasokról az aljakba. Meg kell jegyeznünk, hogy azokon a transsylván havasokon, a melyek Békés pusztáihoz valahogyan viszonyíthatók t. i. a *Bihargegységben* (46° 30' é. sz. 40° 30' k. h.) a *Gypaetos* nem fordul s nem is fordulhat elő; azok a transsylván havasok pedig, a melyeken él, mint a Retyezát s a keleti havasvonal — Rodna-Csik-Gyergyó — Békésről szólva semmikép sem jöhetnek tekintetbe. Egy esetet ismerünk, hogy a madár leszorult az aljba t. i. Szászsebes tájára, mely a Retyezáthoz viszonyítható is; lejegyezte gróf Lázár Kálmán és utána Bielz E. A. Die Fauna der Wirbelthiere Siebenbürgens etc. 1888 p. 23. Bizonyosra vehető,

wegen grossem Nahrungsmangel die Nester freiwillig verliessen, sich in die Höfe niederliessen, wo sie zum Spielzeuge der Kinder wurden und schliesslich elend zugrunde giengen.

Aquila orientalis Cab. in Siebenbürgen. — Ueber das Vorkommen dieses Raubvogels in unserem Vaterlande ist mir nur soviel bekannt dass ein ausgebildetes ♂ laut «Aves Hungariae» in der Sammlung des National Museums vorhanden ist, ohne dass der Fundort bezeichnet wäre.

Ich erhielt ein Exemplar dieser Art am 30 Juli l. J., welches ein Waldheger in der Gemarkung von Karna — Unteralbenser Com. — erlegt hat und welches nun in meiner Sammlung aufgestellt ist.

Dieser Adler ist für den siebenbürgischen Landsstheil neu, aber auch für Ungarn interessant.

Ausser der auffallenden Grösse unterscheidet sich dieser Vogel von *Aquila naevia* durch abweichende Gestalt, erweiterte Nasenlöcher und verwaschene, jedoch deutlich wahrnehmbare Querbinden des Schwanzes.

Nagy-Enyed den 1. August 1794.

Johann v. Csató.

Kritische Notiz. — Ritter v. Tschusi giebt in No. 5 der «Schwalbe» vom 16. Mai d. J. unter dem Titel «Ornithol. Collectaneen» jenes ornithologische Materiale, welches Jagd- und Forst-Zeitschriften enthalten. Zu unserem nicht geringen Erstaunen werden auf Grund der Angabe des «Waidmann XXIII 1892 p. 265» zwei «Bartgeier, *Gypaetos barbatus* L. von Pusztá Kigyós im Comitáte Békés» unter dem 26-ten März angeführt u. z. mit dem Beifügen, dass wohl der schneereiche Nachwinter die Vögel von den transsylvanischen Alpen herabzusteigen zwang. Wir müssen bemerken, das auf jenen transsylvanischen Alpen, welche mit den Puszten des Békéser Comitates in irgend einem Verhältnisse gedacht werden könnten, d. i. das *Bihargebirge* (46° 30' B, 40° 30' ö. L. von Ferro) der Bartgeier *nicht* vorkommt und auch nicht vorkommen kann; jene transsylvanischen Alpen dagegen, auf welchen der Vogel vorkommt, d. i. Retyezát und die nordöstlichen und östlichen Züge — Rodna-Csik-Gyergyó — mit Békés in keine Verbindung gebracht werden können. Wir kennen einen Fall wo der Vogel in den Niederungen erschien, u. z. zu Szász-